

06/07/25
י' בתמוז תשפ"ה

לכבוד
חברות וחברי הוועדה לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי

הנדון: עמדת שדולת הנשים בישראל לקראת הדיון בנושא - מימוש הסיוע לגרושות ולגרושים של משרתי המילואים

תקציר מנהלים

מאז פרוץ המלחמה, שדולת הנשים בישראל ופורום נשות המילואים זיהו מצוקה חמורה בקרב בנות זוג לשעבר של משרתי מילואים, הנושאות בנטל כפול של מצוקה כלכלית וטיפול בילדים לבדן בזמן שבני זוגן לשעבר משרתים תקופות ממושכות. לאחר חודשים של פעילות אינטנסיבית מול הגורמים הרלוונטיים ודיונים מקיפים בוועדה לקידום מעמד האישה במהלך השנה החולפת, הצלחנו להביא להכרה בצורך הדחוף בהרחבת הסיוע לאוכלוסייה זו.

בזכות המאמצים המשותפים של שדולת הנשים, פורום נשות המילואים, משרד הביטחון והוועדה דנן, אושר ביוני 2025 מתווה סיוע חדש הכולל: מענק חד פעמי של 3,000 ₪ (החלטת ממשלה 2540), מענק בייביסיטר עד 1,000 ₪, פיצוי חליף משמורת והחזרים לטיפול רגשי לילדים. חשוב לציין כי כבר בשלב הדיונים הבענו הסתייגויות משמעותיות – הדגשנו שהסכומים אינם מספקים, שנדרש מסלול ייעודי להגשת בקשות המתאים למאפיינים הייחודיים של נשים אלו, ושהמתווה אינו מכיר בצורך של האמהות עצמן בתמיכה נפשית.

הכשל המרכזי – חשיפת מידע אישי וחסימת מימוש זכויות

כך, בתוך שבועות ספורים מתחילת יישום המתווה ביוני 2025, התקבלו ב'קו של אליס' - מרכז מיצוי הזכויות לנשים במלחמה של שדולת הנשים - פניות רבות מנשים המתמודדות עם כשלים מהותיים ביישום המתווה. חלק מהפניות מגיעות מנשים שכבר הגישו בקשות במסגרת הסעדים החדשים, ובמהלך תהליך ההגשה התברר להן כי הגרוש זוכה לגישה מלאה למסמכי הבקשה. עדות לכך הן, בין היתר, הודעות מאימות שקיבלו מהגרוש בנוגע לתשלומי המזונות בעקבות הגשת הבקשות.

בפועל, המתווה שנועד לסייע לנשים במצוקה הפך לכלי שפוגע בהן. נשים נדרשות להגיש בקשות על שם הגרוש ותעודת הזהות שלו, הגרוש מקבל גישה מלאה לכל פרטי הבקשה, בעוד האם עצמה אינה יכולה לקבל מידע על הבקשה שהגישה. נשים נוספות המדווחות לקו של אליס מספרות כי הן נמנעות ממימוש זכויותיהן ומקבלת הסיוע הנדרש להן ולילדיהן, מחשש מוצדק שחשיפת הבקשות לגרוש תגרור הפסקת מזונות, החמרה ביחסים או אלימות כלכלית נוספת.

מדובר בכשל חמור באחריות המדינה. אסור שילדים להורים פרודים יסבלו בגלל כשלים בירוקרטיים ומנגנונים פגומים. המדינה, שאחראית על רווחת אזרחיה ובמיוחד על הגנת ילדים, מפקירה אותם ואת אימהותיהם בשעתם הקשה ביותר. הפגיעה כפולה - הן בנשים המנועות ממימוש זכויותיהן הבסיסיות, והן בילדים שנותרים ללא מענה לצרכיהם בזמן שאביהם משרת במילואים.

כשלים נוספים ביישום

בנוסף, מקבל 'הקו של אליס' פניות מנשים שהגישו בקשות למענק הכללי בסך 3,000 ש"ח, אשר אושר בהחלטת ממשלה 2540, ואולם נאמר להן על ידי נציגי קרן הסיוע כי עדיין אין מקור תקציבי זמין למענק זה וכי יידרש זמן נוסף עד לקבלת הכספים. למרות שהתקציב עבור המענק אושר זה מכבר וכלל לא ברור מה מעכב בשלב זה את התשלומים בפועל.

כמו כן, ביחס לסעד חליף משמורת, מהפניות שהתקבלו בקו של אליס התברר כי הסעד מוגבל אך ורק לבני זוג גרושים שאין להם הסכם משמורת כלל - מגבלה שלא הובאה על ידי נציגי קרן הסיוע בשום שלב

מהדיונים הקודמים. הסכומים שנקבעו אינם מכסים את העלויות האמיתיות של טיפול בילדים ומצוקה כלכלית בזמן מלחמה.

אנו דורשת את התערבותה הדחופה של הוועדה

לפיכך, אנו פונות לוועדה ומבקשות להתערב באופן מיידי ליישום הפתרונות הבאים:

- **הקמת מנגנון הגשה עצמאי מיידי שיאפשר הגשת בקשות על שם האם ותעודת הזהות שלה, תוך מניעת חשיפת המידע לגרוש והבטחת פרטיות ואוטונומיה למבקשות.**
 - **מימוש מיידי של המענק שאושר, תשלום של 3,000 ש"ח לכל הזכאיות וקביעת לוח זמנים מחייב.**
 - **ביטול מגבלות לא מוצדקות, הרחבת הזכאות לפיצוי חליף משמורת וסקיפות מלאה בתנאי הזכאות.**
 - **הגדלת היקף הסיוע, התאמת הסכומים לעלויות הריאליות והכרה בצורך של האמהות עצמן בטיפול רגשי.**
- לסיכום, המצב הנוכחי מעלה קשיים רבים. מתווה שנועד לסייע הפך למכשיר פגיעה. נשים נאלצות לבחור בין מימוש זכויותיהן לבין הגנה על עצמן ועל ילדיהן מפני תגובת הגרוש. זהו מבוי סתום שרק התערבות נחרצת של הוועדה יכולה לפתור. המדינה חייבת לקחת אחריות ולתקן את הכשלים המערכתיים הללו. לא ייתכן שבשעת מלחמה, בנות זוג לשעבר והילדים המשותפים נפגעים מכשלים ביורוקרטיים ומנגנונים שהופכים סיוע לאיום. זוהי פגיעה ישירה בחוסן הלאומי ובמרקם חברתי.
- אנו קוראות לוועדה לדרוש יישום מיידי של הפתרונות המוצעים, לקבוע לוחות זמנים מחייבים ולהקים מנגנון מעקב ובקרה. הילדים והאמהות במצוקה אינם יכולים להמתין עוד.

בברכה,

עו"ד אילנית סויבלמן,
מנהלת הקו של אליס
שדולת הנשים בישראל

עו"ד רחלי סונגו,
מנהלת קשרי ממשל
שדולת הנשים בישראל

נייר עמדה מפורט - הכשל המערכתי ביישום מתווה סיוע לבנות זוג לשעבר של משרתי מילואים -

פגיעה בפרטיות ומניעת מימוש זכויות

א. הרקע לדברים

1. בעקבות זיהוי כשלים במתן סיוע לבנות זוג לשעבר של משרתי מילואים ולאחר פעילות מתמשכת של שדולת הנשים בישראל ופורום נשות המילואים לדחיפת פתרון למצוקתן, ניהלה הוועדה לקידום מעמד האשה דיונים מקיפים במהלך השנה החולפת.
2. הוועדה זיהתה את הצורך הדחוף בהרחבת הסיוע לאוכלוסיית נשים זו, הנושאות בנטל כפול של מצוקה כלכלית וטיפול בילדים לבדן, בעת שבני זוגן לשעבר משרתים במילואים לתקופות ממושכות במהלך המלחמה.
3. לאחר בחינה מעמיקה של הקשיים הייחודיים של בנות זוג לשעבר של משרתי מילואים ופעילות מתמדת לקידום פתרון, נכנס לתוקף בחודש יוני 2025 מתווה סיוע לנשים לשעבר של משרתי מילואים אשר להם ילדים משותפים עם המשרת - המתווה החדש.
4. המתווה החדש הסדיר את הגשת המענקים הבאים :

- **מענק חד פעמי** - מענק בסך 3000 ש"ח לבת זוג לשעבר אשר לה ילד משותף עם המשרת, ששירת מעל 120 ימי שמ"פ במערך הלוחם. (מענק זה אושר בהחלטת ממשלה 2540).
- **מענק בייביסיטר**: סיוע כספי של עד 1000 ש"ח לכיסוי עלויות שמרטפות וטיפול בילדים בזמן שהאם נדרשת לעבודה או לטיפול בעניינים חיוניים.
- **פיצוי חליף משמורת** (מסלול נוסף לבני זוג לשעבר שאינם משתפים פעולה): פיצוי כספי לאם עבור זמנים שהאב אינו יכול לקיים זכויות ראייה או משמורת עקב שירות מילואים. פיצוי זה הוצע כמסלול נוסף למקרים שבהם בני הזוג לשעבר אינם מצליחים להגיע להסכמות בנושא זה.
- **החזרים עבור טיפול רגשי לילדים**: סבסוד חלקי לטיפול פסיכולוגי לילדי המשרת - עד 7 טיפולים בהסכמת המשרת.

5. יובהר כבר בשלב זה, כי למרות הכרתנו בחשיבות הסעדים החדשים, שדולת הנשים בישראל הביעה הסתייגויות משמעותיות מפני הוועדה בדיונים שקדמו לאישור המתווה. שדולת הנשים הבהירה לא אחת, כי הסכומים הקבועים במתווה אינם מספיקים לכיסוי ממשי של העלויות הכרוכות בטיפול בילדים ובמצוקה הכלכלית, כי יש צורך להקים מסלול ייעודי לאותן נשים להגשת בקשות וקבלת כספים המתאים למאפייניהן הייחודיים, וכי המתווה אינו מכיר בצורך של האמהות עצמן בטיפול רגשי ותמיכה נפשית, על מנת להתמודד עם הנטל הכפול והמורכב המוטל עליהן בעת מלחמה.

ב. יישום המתווה החדש והיקף הפגיעה

6. בתוך שבועות ספורים מתחילת יישום המתווה החדש ביוני 2025, התקבלו ב'קו של אליס' - מרכז מיצוי הזכויות לנשים במלחמה של שדולת הנשים - פניות רבות מנשים המתמודדות עם כשלים מהותיים ביישום המתווה. חלק מהפניות הגיעו מנשים שכבר הגישו בקשות במסגרת הסעדים החדשים, ובמהלך תהליך ההגשה התברר להן, כי לגרוש יש גישה מלאה למסמכי הבקשה.
7. עדות לכך הן, בין היתר, הודעות מאיימות שקיבלו מהגרוש בנוגע לתשלומי המזונות בעקבות הגשת הבקשות. נשים נוספות מדווחות, כי הן נמנעות ממימוש זכויותיהן ומקבלת הסיוע הנדרש להן ולילדיהן, מחשש מוצדק שחשיפת הבקשות לגרוש תגרור הפסקת מזונות, החמרה ביחסים או אלימות כלכלית נוספת.
8. בניגוד לעקרון שהנחה את הטיפול בבקשות בעבר (מענק אובדן הכנסה ומענק אישה שאינה עובדת) ובניגוד לעובדה שמדובר בבקשות אישיות של האם הנושאת בנטל הטיפול בילדים, התברר לשדולת הנשים, כי על בנות הזוג לשעבר למלא את בקשותיהן על פי המתווה החדש על שם המשרת עצמו (תחת שמו ותעודת הזהות שלו).

9. במצב דברים זה, נוצר מצב חריג שבו המשרת זוכה לחשיפה מלאה ומיידית לבקשות אלו, ואילו האם - המבקשת בפועל - אינה זכאית לקבל כל מידע בנוגע לבקשות שהיא עצמה הגישה. מצב זה מהווה הפרה בוטה של עקרון האוטונומיה האישית ופוגע בזכותה של האם לפרטיות ולטיפול הולם בבקשתה.
10. בנוסף, מקבל 'הקו של אליס' פניות מנשים שהגישו בקשות למענק הכללי בסך 3,000 ש"ח, אשר אושר בהחלטת ממשלה 2540, ואולם נאמר להן על ידי נציגות קרן הסיוע, כי עדיין אין מקור תקציבי זמין למענק זה וכי יידרש זמן נוסף עד לקבלת הכספים. יובהר, כי התקציב עבור המענק אושר זה מכבר וכלל לא ברור מה מעכב בשלב זה את התשלומים בפועל. מצב זה יוצר תסכול וחוסר ודאות בקרב הנשים הזכאיות, שחלקן נמצאות במצוקה כלכלית חמורה ומתקשות להבין כיצד מענק שאושר בהחלטת ממשלה רשמית, שתקציבו כבר הוקצה, אינו זמין למימוש. הפער בין ההחלטה הפורמלית והקצאת התקציב, לבין היישום בפועל מעמיק את תחושת חוסר האמון במערכת ומוסיף נדבך נוסף למורכבות המצב.
11. כמו כן, ביחס לסעד חליף משמורת, במהלך כלל הדיונים הוצג על ידי נציגת קרן הסיוע מסלול נוסף שהיה זמין לנשים שאינן מצליחות להגיע להסכמות על רכיב זה עם הגרוש. אולם מהפניות שהתקבלו ב'קו של אליס' התברר, כי הסעד מוגבל אך ורק לבני זוג גרושים שאין להם הסכם משמורת כלל. מגבלה זו לא הובאה על ידי נציגי קרן הסיוע בשום שלב מהדיונים הקודמים והיא מאיינת את התכלית המוצהרת ליצירת מסלול זה עבור נשים רבות.
12. יובהר, כי המטרה המוצהרת של רכיב פיצוי זה הייתה להרחיב את הסעדים עבור אמהות שהן נשים לשעבר של משרת ולא לצמצם את הזכאות לקבוצה מצומצמת בלבד. מדובר בהחמרה משמעותית שלא הוזכרה בדיונים ובהתכתבויות מול הקרן, והיא עומדת בסתירה ישירה לרוח המתווה ולמטרותיו המוצהרות.
13. נוצר מצב פרדוקסלי שבו המתווה מרחיב את הזכויות באופן תיאורטי, אך היישום בפועל מונע את מימושו. חשיפת הבקשות מאיינת את תכלית הסיוע ויוצרת מחסום מבני המרחיק נשים ממימוש זכויותיהן, בעת שבה הן זקוקות להן ביתר שאת.
14. מטרתה המוצהרת של קרן הסיוע היא, בין היתר, לסייע למשפחות המשרתים, לרבות האמהות הנושאות בנטל הכפול בזמן מלחמה כה ארוכה - טיפול בילדים והתמודדות עם מצוקה כלכלית בזמן שירותו של האב. יישום המתווה כאמור הופך את הסיוע לכלי פוטנציאלי של שליטה ואלימות, בניגוד גמור לתכליתו המוצהרת. יובהר ויודגש כי כאשר אמהות נמנעות מלפנות לסיוע מחשש מוצדק לפגיעה בפרטיותן ומתגובת הגרוש, נפגעים גם הילדים המשותפים, אשר נמנעים מקבלת הסיוע הנדרש להם. מצב זה מנציח את המצוקה הכלכלית ומונע את מימוש הזכויות הבסיסיות של הילדים לקבלת תמיכה וסיוע.

ג. המלצות לתיקון הכשלים ולהבטחת מימוש זכויות

15. לאור כל האמור, להלן יובאו המלצות שדולת הנשים לתיקון הכשלים במתווה החדש ולהבטחת מימוש יעיל של זכויות האמהות והילדים:
 1. הקמת מנגנון ייעודי המאפשר לאמהות, בנות הזוג לשעבר של משרתי מילואים, להגיש את בקשותיהן באופן עצמאי ובלתי תלוי, על שמן ועל תעודת הזהות שלהן, ללא כל קשר או תלות בגרוש. מנגנון זה יבטיח את זכותה של האם לפרטיות ויאפשר מימוש זכויותיה ללא חשש מפגיעה או מתגובת הגרוש.
 2. הטמעת מנגנון שקיפות ומתן מידע מלא לנשים הפונות לקרן, לרבות הסבר מפורט על כלל התנאים, המגבלות והזכויות החלות על כל מענק. המידע יימסר בשלב הראשוני של הפנייה על מנת למנוע מצבים של הטעיה או אכזבה.
 3. מימוש מידי של המענק הכללי בסך 3000 ש"ח, אשר אושר בהחלטת ממשלה 2540 ושתקציבו כבר הוקצה. יש לקבוע לוח זמנים ברור ומחייב לתשלום המענק לכל הנשים הזכאיות שהגישו בקשות.
 4. ביטול המגבלה הבלתי מוצדקת הקובעת, כי הסעד חליף משמורת זמין אך ורק לבני זוג גרושים שאין להם הסכם משמורת כלל. מגבלה זו מנוגדת לרוח המתווה ולמטרותיו המוצהרות, והיא מונעת מנשים רבות לממש את זכויותיהן. יש לשקול הפיכת הסעד לזמין לכל האמהות הזכאיות, ללא קשר לקיומו של הסכם משמורת.

5. הרחבת היקף הסיוע הכספי ועדכון הסכומים בהתאם לעלויות האמיתיות של הטיפול בילדים והמצוקה הכלכלית, תוך התאמה לעליית יוקר המחיה.

6. אנו מבקשות לקבוע מועדים ברורים לביצוע התיקונים הנדרשים ולהקמת מנגנון מעקב אחר יישום ההמלצות, תוך הבטחת דיווח תקופתי לוועדה לקידום מעמד האשה על התקדמות היישום.

ד. סיכום

16. כפי שהובהר לעיל, המתווה החדש הפך ממכשיר סיוע לכלי המעצים את הפגיעה בקרב חלק מבנות הזוג של משרתי המילואים. המשך המצב הנוכחי פוגע לא רק בנשים אלא גם בילדים המשותפים ומנציח את המצוקה הכלכלית בעת שהסיוע נדרש ביותר.

17. ההמלצות המפורטות לעיל נועדו לתקן את הכשלים שזוהו ולהבטיח מימוש יעיל של זכויות האמהות והילדים. אנו קוראות לגורמים המוסמכים לפעול בדחיפות ליישום ההמלצות ולתיקון המדיניות, כדי להבטיח שהמתווה יגשים את המטרות שלשמן נוצר - סיוע אמיתי ויעיל לאמהות ולילדים הזקוקים לו.

18. שדולת הנשים בישראל עומדת לרשות הוועדה לקידום מעמד האשה לכל סיוע נוסף הנדרש ליישום ההמלצות ולמעקב אחר תיקון הכשלים.

עו"ד אילנית סויבלמן
מנהלת הקו של אליס
שדולת הנשים בישראל